

Шевченко Н.О.,
к.е.н., докторант,
Донецький державний
університет управління

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Анотація. Визначено державну інноваційну політику щодо стратегічних пріоритетних напрямів в сільському господарстві. Обґрунтовано заходи щодо виходу сільського господарства на траєкторію сталого економічного розвитку.

Аннотация. Определена государственная инновационная политика относительно стратегических приоритетных направлений в сельском хозяйстве. Обоснованы мероприятия по выходу сельского хозяйства на траекторию устойчивого экономического развития.

Annotation. A state innovative policy is certain in relation to strategic priority directions in agriculture. Measures are grounded on the output of agriculture on the trajectory of steady economic development.

Постановка проблеми.

Із зростанням на світовому і національному ринках конкуренції та прискорення через це науково-технічного прогресу максимізація інноваційного чинника є вирішальною умовою стійкого розвитку сучасних економічних систем. Імператив ринкової економіки - впровадження нововведень і перерозподілу ресурсів із менш ефективних сфер господарювання в більш ефективні під впливом конкуренції на ринку товарів, праці та капіталу.

Оскільки інноваційна діяльність це системний процес, що забезпечує постійне вдосконалення виробництва в результаті освоєння нових знань і здійснюється з метою впровадження досягнень науково - технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу, то її впровадження вимагає гнучкого підходу до використання уже сформованого ресурсного потенціалу та постійного оновлення ресурсного потенціалу аграрних підприємств з урахуванням нових технологічних вимог.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методологічні обґрунтування сутності та складових підсистем організаційно-економічного механізму висвітлені в працях багатьох вітчизняних економістів, зокрема, Н.Ю. Брюховецької, І.М. Ваховича, З.В. Герасимчука, Б.М. Іваненка, П. Єгорова, А.Ф. Мельник, Ю. Лисенка.

У наукових дослідженнях Б.В. Губського, Л.Є Мельника, І.Р. Михасюка, О.М. Могильного, Г.І. Мостового, В.В. Радченка, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, О.М. Шпичака значна роль відводиться механізмам і формам державного регулювання агробізнесу.

Постановка завдання.

- визначити державну інноваційну політику щодо стратегічних пріоритетних напрямів в сільському господарстві;
- обґрунтувати заходи щодо виходу сільського господарства на траєкторію сталого економічного розвитку.

Виклад основного матеріалу.

У ринковій економіці інноваційне підприємство має такі форми: технопарки, технополіси, інкубатори інноваційного бізнесу, а також малі приватні підприємства. Ідея технопарку полягає у створенні такої структури, яка б забезпечувала зв'язок дослідного центру з бізнесом, створює і підтримує на всіх етапах наукової розробки малі високотехнічні підприємства та сприяє їх впровадженню в виробництво продукції сільського господарства.

Технополіс - структура, що охоплює в цілому невелике місто чи населені пункти, розвиток яких цілеспрямовано зорієнтований на розміщення в них наукових і науково-виробничих комплексів [2, с. 74].

Основою конкуренції технополісу є стратегія науково-дослідної роботи, яка робить наголос на потребі розвитку власних технологій. Головне призначення бізнес - інкубатора полягає у підтримці малого інноваційного підприємства на початку його діяльності.

Продуктові підкомплекси як об'єкти аналізу планування і інноваційного впровадження мають такі особливості [3, с. 59]:

- вони орієнтовані на задоволення потреб населення в конкретних видах продукції, тому аналіз і прогноз виробництва повинні включати вивчення динаміки і структури потреб, платоспроможного попиту методом порівняння фактичного споживання і раціональних норм;

- є складним багатогалузевими формуваннями, що породжує множину різноманітних зв'язків, матеріальних, фінансових та інших пропорцій між його структурними складовими. Тому при розробці перспектив розвитку продуктивних підкомплексів на основі інновацій необхідно враховувати рівень розвитку, динаміку, інтенсивність міжгалузевих зв'язків;

- зв'язані між собою спільними для всього АПК неспеціалізованими виробничими ресурсами (капітальні вкладення, основні фонди, трудові ресурси), тому при плануванні їх розвитку потрібно враховувати характер взаємодії між підкомплексами;

- кожний продуктивний підкомплекс можна розбити на ряд територіальних ланок із специфічними природно - кліматичними і соціально - економічними умовами, які повинні бути відображені в аналітичних розрахунках і пов'язані із загальними тенденціями розміщення продуктивних сил країни;

- аграрна частина продуктивних підкомплексів представлена кількома категоріями господарств (селянські - фермерські), міжгосподарські підприємства тощо. Кожна з них має свою специфіку в організації

виробництва і реалізації продукції, що повинно бути відображено в системі прогнозованих показників;

– організаційно - управлінська структура продуктових підкомплексів є невід'ємною частиною всього агропромислового комплексу.

Інноваційне підприємництво та інноваційна діяльність характерні для всього ланцюга життєвого циклу продуктових інновацій від виробництва, транспортування, зберігання до передачі (продажу) споживачу.

При прийнятті рішень про створення і впровадження тієї чи іншої продуктової інновації підприємства стикаються з необхідністю вибору оптимального варіанта продуктових інновацій. З одної сторони, продуктові інновації повинні забезпечувати як найбільшу корисність для споживача, а з іншої - максимальну ефективність виробництва нової продукції для товаровиробника. Якщо в якості критерію економічної ефективності прийняти максимізацію прибутку, то основним моментом для прийняття рішень про створення чи початок виробництва продуктових інновацій є максимізація прибутку за життєвий цикл, продукції.

Для умов України ринки продуктових інновацій ще малодослідженні і є дуже перспективними.

В американських супермаркетах в 90-х роках нараховувалось більше 20 тис. позицій продовольчих товарів, значна частина яких (30-40%) щорічно оновлюється. Так, вартість фермерської продукції яка надійшла в 1994 році на ринок країни, склала 110 млрд. дол. США, а вартість всіх операцій ринку з цією продукцією - 401 млрд. дол. США [1, с. 12].

Таким чином, споживач заплатив за продовольчі товари 511 млрд. дол. США, причому 21% цієї суми залишається у фермерів, а 79% - у операторів продовольчого ринку. В 1998р. витрати на маркетинг в США склали 460 млрд. дол. США. Із 585 млрд. дол., використаних споживачами на вітчизняне виробництво, виключаючи імпорт, 80% прийшло на маркетингові витрати. Інші 20% (199 млрд. дол. США) являють собою бруто суми, виплати фермерам. В 1998 р. витрати на маркетинг зросли на 4,8% в порівнянні з попереднім роком. Ці витрати ростуть щорічно із - за підвищення оплати праці, транспортних витрат, вартості упаковки, а також вдосконалення переробки продуктів [1, с. 13].

Аналіз практики маркетингу продовольчих товарів в умовах інноваційної діяльності показує, що виробники сформулювали певні тенденції, характерні для його розвитку. Ці тенденції пов'язані з процесом адаптації харчової промисловості до змінних умов ринку та нових технологій (технології стали найважливішим фактором громадської динаміки прискореного розвитку сільського господарства), в конкурентній боротьбі на продовольчому ринку, державним регулюванням виробництва і розподілу сільськогосподарської продукції.

Так, в умовах економічної кризи, дефіциту м'ясних ресурсів і їх великої вартості доцільно створювати для дітей біологічно повноцінні продукти з комбінованим використанням м'ясної та рослинної сировини.

Екологічно чиста м'ясна сировина - основа виробництва високоякісних продуктів дитячого харчування. Основними видами такої сировини, рекомендованими для виробництва м'ясних продуктів дитячого харчування, є м'ясо молодняка ВРХ і свиней. С цією метою в регіонах потрібно створювати спеціальні сировинні зони. Для відгодівлі тварин необхідно використовувати екологічно чисті корми, отримані при оптимальних сівозмінах без використання пестицидів. Незважаючи на різкий спад виробництва тваринницької продукції, питання вирощування екологічно чистих продуктів харчування мають бути пріоритетом інноваційної політики регіонів України.

Вивчення нових напрямків виробництва продовольства інфрафракціонування традиційної сировини і пряме використання фракцій в харчових продуктах показує, що ця технологія виробництва продовольства має істотні переваги над традиційними. По-перше, вона усуває сезонність виробництва і скорочує затрати на зберігання, а також природні втрати; по друге, зменшує залежність виробництва продовольства від погодних умов і дає змогу перевести його на індустріальну основу; по-третє, дає можливість зменшувати ареал використання земельних ресурсів, локалізувати виробництво сировини в найбільш сприятливих природно-кліматичних зонах; по-четверте, істотно збільшити виробництво і споживання високопоживної їжі завдяки поліпшенню використання білкових ресурсів рослинництва не через згодовування худобі, а безпосередньо через одержання з них харчового білка і виробництва продуктів харчування; по-п'яте, відкриває можливості завдяки освоєнню нетрадиційних технологій різко розширити використання додаткових джерел сировини, в тому числі сировини молочної і м'ясної промисловості тощо.

Безперечно вихід сільського господарства на траєкторію сталого економічного розвитку залежить від реалізації комплексу заходів. Серед яких провідне місце займають заходи інвестиційно-інноваційного характеру, що передбачають максимальне використання і прискорене освоєння наукомістких технологій. В цілому інноваційна модель розвитку охоплює створення соціально-економічних, організаційних і нормативно-правових умов [4, с. 23] .

Такий підхід забезпечить ефективне відтворення, розвиток та використання науково-технічного потенціалу, впровадження сучасних енерго- й ресурсозберігаючих технологій, виробництво і реалізацію нових видів конкурентоспроможної продукції.

Освоєння інновацій набуває все більшої ваги у роботі державних та господарських структур.

Перехід на інноваційну модель розвитку в аграрному секторі досить складний і тривалий процес, який базується на ґрунтовних наукових розробках і передбачає:

– наявність і розвиток наукових інституцій та наукових кадрів для її реалізації;

- наявність інноваційної продукції - практично значимих наукових розробок;
- наявність попиту на інноваційну продукцію зі сторони аграрних підприємств;
- наявність рекламно-інформаційних центрів та іншої інфраструктури ринку інновацій;
- організацію супроводження інноваційних (технологічних) проєктів;
- створення системи мотивації науковців і виробників до розробки, впровадження і використання інноваційного продукту.

На думку С. Тивоненко механізм стимулювання агроформувань щодо реалізації інноваційних проєктів має передбачати першочерговість отримання ними довгострокових кредитів на придбання технічних засобів і технологічних ресурсів, зниження податкового тиску, зокрема звільнення їх від ПДВ, створення агроінноваційного фонду та регулярне наповнення інфраструктури ринку інноваціями з тим, щоб задовольнити ними потреби товаровиробників [5, с. 313-315].

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності визначені Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" (2003 р.). Досить важливим моментом, що зазначений у даному законі є такі вимоги до учасників ринку при формуванні ринку інноваційних нових продуктів та високих технологій як:

- застосовувати новітні ресурсозберігаючі системи машин і механізмів,
- створювати впроваджувати у виробництво нові види продукції: сортів та гібридів сільськогосподарських культур; високопродуктивні породи тварин і птиці; продукти переробки сільськогосподарської продукції;
- формувати високий рівень людського капіталу;
- формувати інтелектуальний потенціал з високоосвічених професійних кадрів у всіх сферах агропромислового виробництва.

Крім того важливою умовою успішної науково-технічної та інноваційної діяльності в аграрному секторі є стимулювання створення, випробування та впровадження наукової продукції (сортів та гібридів, порід та типів, технологій виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, машин і механізмів, супроводження інноваційно-інвестиційних програм).

Варто також зазначити, що у світі все більше відчувається дефіцит природних ресурсів, що потребує появу нових технологій, котрі дозволять заощаджувати природні ресурси – ресурсозберігаючих технологій.

Розширення інтеграційного простору дозволяє підприємствам більш повно використовувати економію від масштабу виробництва і комбінування форми і способи інтеграції в агропромисловому комплексі, здійснювати ефективне ведення агробізнесу в умовах раціонального використання і відтворення ресурсного потенціалу.

Державна інноваційна політика щодо стратегічних пріоритетних напрямів реалізується через створення та управління спеціальними Програми розвитку інноваційної діяльності, що передбачають комплексний підхід до її реалізації за всіма складовими: наука → створення та впровадження інноваційної продукції → техніко-технологічне переоснащення виробництва → навчання, підготовка і збереження кадрів → маркетингові дослідження щодо інновацій → інформаційне забезпечення → контроль виконання інноваційної програми [6, с. 111].

Проте створення інноваційних програм вимагає нового підходу до управління ними. Від фахівців вимагається при виборі тієї чи іншої програми вірно оцінити можливість її реалізації у даному регіоні та передбачити економічні наслідки від впровадження тієї чи іншої програми в життя. При цьому одне з найбільш важливих питань – системність при оцінці і розпорядженні наявним ресурсним потенціалом та можливістю його відновлення.

Таким чином, проблема розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності в аграрній сфері багатогранна і складна. Однак перехід агроформувань на інноваційну модель розвитку - перспективний напрям, який створює сприятливе середовище для ефективного управління у сфері використання природних, фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів, сталого конкурентоспроможного розвитку реформованого аграрного сектора.

Висновки.

Таким чином, основна характерна риса інноваційного підприємства сільськогосподарського призначення полягає в створенні та комерційному використанню техніко-економічних нововведень в галузях аграрної сфери. Основою діяльності є нововведення, які формують прибутки як окремих виробничих галузей, так і галузей з надання послуг, що дозволяє створити новий ринок чи задовольнити нові потреби.

Реалізація інноваційних програм більш ефективною є в ринковому підприємницькому середовищі, яке постійно знаходиться в пошуку нових форм організації і управління з метою отримання сталих прибутків. Підприємництво і інноваційній сфері як процес включає 4 стадії: пошук нової ідеї та її економічна оцінка, складання бізнес - плану її досягнення, пошук необхідних ресурсів, які відповідали б необхідним умовам, управління процесом чи підприємством.

Використані джерела інформації:

1. Демко А. Формування державної експортно-імпоротної політики в галузі інженерного забезпечення АПК // Сільськогосподарська техніка України. – 1999. - № 3. – С. 12 - 14.
2. Ланченко Є.О. Державна підтримка інвестиційної діяльності аграрних підприємств // Економіка АПК, 2005. - №5. – с.73-78
3. Пісьмаченко Л.М. Організаційно-економічні передумови інвестування в аграрний сектор економіки України // Політичні, правові та економічні основи інтеграції

- України у світове співтовариство. - Матеріали науково-практичної конференції. – м.Черкаси: МАУП, 2005 . – с.57-63.
4. Поплавська Ж.В., Поплавський В.Г. Фінансові аспекти технічної політики в АПК // Фінанси України, 2003. - №8. – С.22-32.
 5. Тивончук С.О. Інноваційна модель виробництва – визначальний вектор енергозбереження у сільському господарстві // у кн. Формування і реалізація державної політики розвитку матеріально-технічної бази агропромислового комплексу України. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – с.313-319.
 6. Ульянченко О.В. Стратегія стійкого розвитку АПК. Вісник Сумського державного аграрного університету.-Суми,2007.-Вип.2- С.110-113.

Рецензент: Корецький М.Х., д.держ.упр., професор.

УДК 621:351.82

Балабанова Н.В.,
аспірант ДонДУУ

МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАШИНОБУДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. Базуючись на положеннях теорії систем та стратегічного менеджменту, сформульовано методологічний аспект державного механізму регулювання стратегічного розвитку машинобудування в Україні.

Аннотация. Базируясь на положениях теории систем и стратегического менеджмента, сформулирован методологический аспект государственного механизма регулирования стратегического развития машиностроения в Украине.

Annotation. Being based on positions of the theory of systems and strategic management, the methodological aspect of a state mechanism of mechanical engineering strategic development regulation in Ukraine is formulated.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Зв'язок з науковими і практичними завданнями

В період інтенсивного розвитку машинобудівного сектору економіки України, що спостерігався до загострення кризових явищ в світовій економіці, актуалізувалось питання його державного регулювання у стратегічному аспекті з метою приведення у відповідність цілей розвитку національної економіки як системи та окремих напрямків, підгалузей машинобудування. Це завдання може бути вирішеним на основі формування державного механізму стратегічного регулювання машинобудування в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Виділення невирішених питань

Розробка методологічного аспекту державного механізму стратегічного регулювання машинобудування в Україні полягає в аргументації загальних закономірностей, обраних для реалізації зазначеного механізму на практиці.